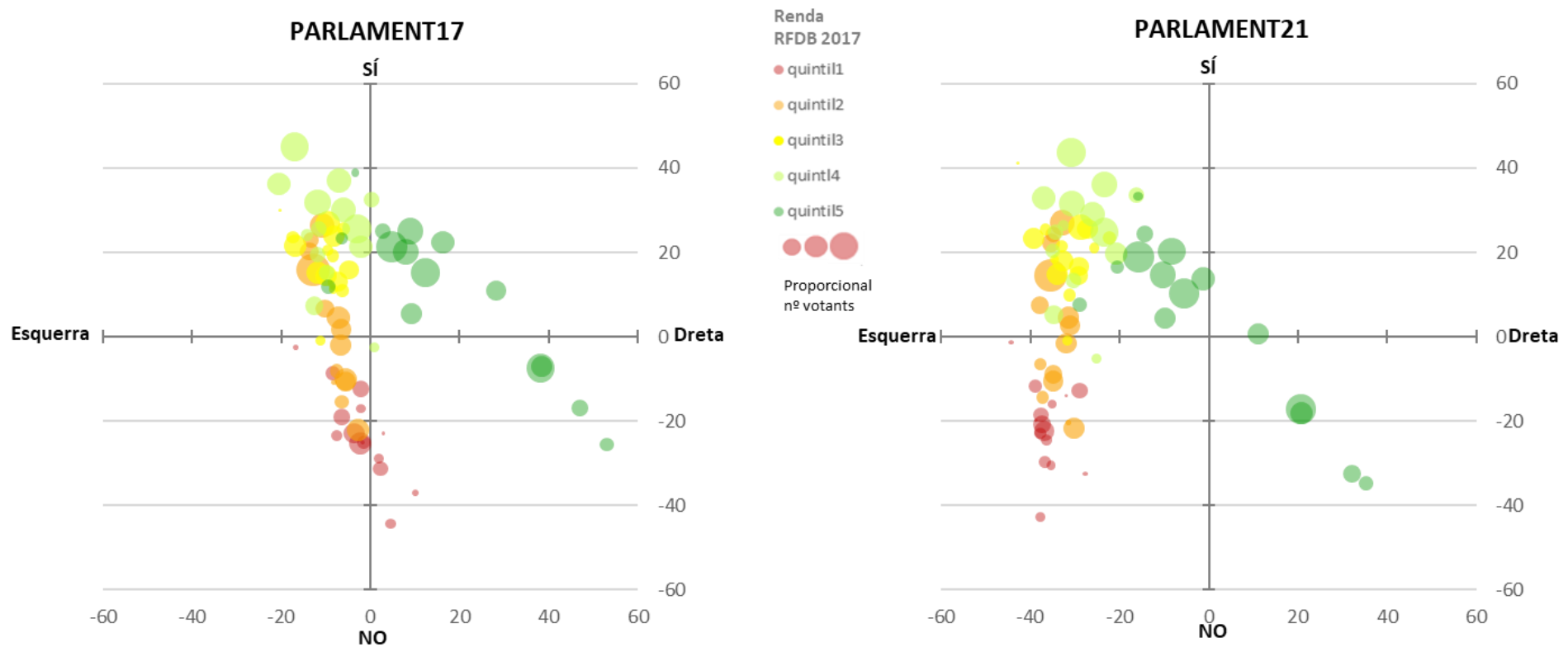

VOT I RENDA

Notes sobre la relació entre la renda del territori i el comportament electoral a les eleccions al Parlament de Catalunya (2017 i 2021)

Joan Checa & Oriol Nel·lo
Grup de Recerca sobre Energia, Territori i Societat
Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona

FIGURA 1. Resultats electorals als barris de Barcelona a les eleccions al parlament de Catalunya de 2017 i 2021 en relació a la renda familiar disponible bruta

Font: Elaboració pròpia a partir de dades electorals de la Generalitat de Catalunya i Renda Familiar Disponible (2017) de l'Ajuntament de Barcelona.

NOTES FIGURA 1.

1. L'eix vertical expressa el percentatge de vot acumulat per les forces polítiques partidàries de celebrar un referèndum sobre la independència de Catalunya (JXC, ERC, CatComú i la CUP) davant les forces polítiques no favorables al mateix (PSC, Cs, PP, Vox). El valor es deriva de la resta entre el percentatge total obtingut entre les dues opcions. Per la seva banda, l'eix horitzontal expressa el percentatge de vot acumulat per les forces polítiques que es reclamen d'esquerra (PSC, CatComú, ERC i CUP) davant les que se situen a la dreta (JXC, Cs, PP i Vox). De nou, el valor expressat sobre aquest eix expressa la diferència entre el vot acumulat per les dues opcions. El diàmetre dels cercles és proporcional al nombre de vots emesos en cada barri i el seu color expressa al pertinença al respectiu quintil de renda (quintil 1 renda més baixa, quintil 5 renda més alta segons dades de RFDB 2017).
2. Els gràfics permeten observar una certa relació entre la distribució territorial de la renda i el comportament electoral. Així, els barris de la ciutat pertanyents al quintil de renda més baixa tendeixen a agrupar-se en el quadrant inferior esquerra en ambdues convocatòries electorals, és a dir, en l'espai que on el vot s'adreça de manera majoritària cap a forces d'esquerra no partidàries de la realització del referèndum sobre la independència. Entre la convocatòria de 2017 i 2021 s'observa un desplaçament notable del vot d'aquests barris cap a les opcions d'esquerra, atribuïble en bona mesura a la reducció del vot a C's i l'increment del vot al PSC.
3. Pot observar-se també com en ambdues convocatòries, a mesura que va augmentant la renda dels barris (quintils de renda 2, 3 i 4), la proporció de vot favorable a formacions polítiques que propugnen la celebració d'un referèndum sobre la independència va augmentant tot mantenint-se, tanmateix, dins dels quadrants que reflecteixen una proporció majoritària de vot a formacions d'esquerra. També en aquest cas es constata un desplaçament del conjunt del vot cap a l'esquerra entre les eleccions al Parlament de 2017 i de 2021.
4. Finalment, en els barris que formen part del quintil més alt de renda, la proporció del vot d'esquerra i del vot favorable al referèndum tendeix a disminuir de manera decidida, fins al punt que alguns d'aquests barris es situen, tant en una elecció com en l'altra, en el quadrant inferior dret, és a dir, en aquelles situacions on predomina el vot a forces de dreta i a forces no favorables a la celebració del referèndum.
5. Tot i que les anàlisis s'han d'aprofundir i refinar, els gràfics permeten constatar una relació entre la renda i el predomini de determinades preferències de vot. Resulta en aquest sentit força significativa la tendència dels barris pertanyents al mateix quintil de renda a expressar combinacions de preferències similars, tot agrupant-se en clústers. Així en les eleccions del Parlament de 2021 s'observa clarament el predomini del vot de forces polítiques d'esquerra en els quintils 1 i 2 (els de renda més baixa), que disminueix lleument en els quintils 3 i 4 (renda mitjana i mitjana-alta) i declina fins a invertir-se en els del quintil 5 (renda més alta). Pel que fa a la proporció de vot de les formacions que defensen la celebració d'un referèndum sobre la independència és clarament minoritària en el quintil 1 i tendeix a incrementar-se de manera assenyalada a mesura que augmenta el quintil de renda (2, 3 i 4), per declinar en els barris pertanyents al quintil 5.
6. L'anàlisi mostra una notable coherència amb estudis anteriors sobre relació entre renda i preferències electorals, relatius, respectivament, a les eleccions al Parlament de Catalunya de 2017 i al cicle electoral complet 2017-2019 (eleccions Parlament de Catalunya, Municipals, General i Europees). Aquestes anàlisis han estat publicades a O. Nel·lo & A. Gomà (2018), "Geographies of Discontent. Urban Segregation, Political Attitudes and Electoral Behaviour in Catalonia", *City, Territory and Architecture*, 5, 23; i a J. Checa, A. Gomà i O. Nel·lo, "La geografía del descontento. Segregación residencial, actitudes políticas y comportamiento electoral", a O. Nel·lo (ed.), *Efecto Barrio. Segregación residencial, desigualdad social y políticas urbanas en las grandes ciudades ibéricas*, València, Tirant lo Blanch, 2021 (en premsa).

Figura 2. Resultats eleccions als Parlament de Catalunya 2021 i RFDB. Barris de Barcelona (polinòmiques de 2n grau)

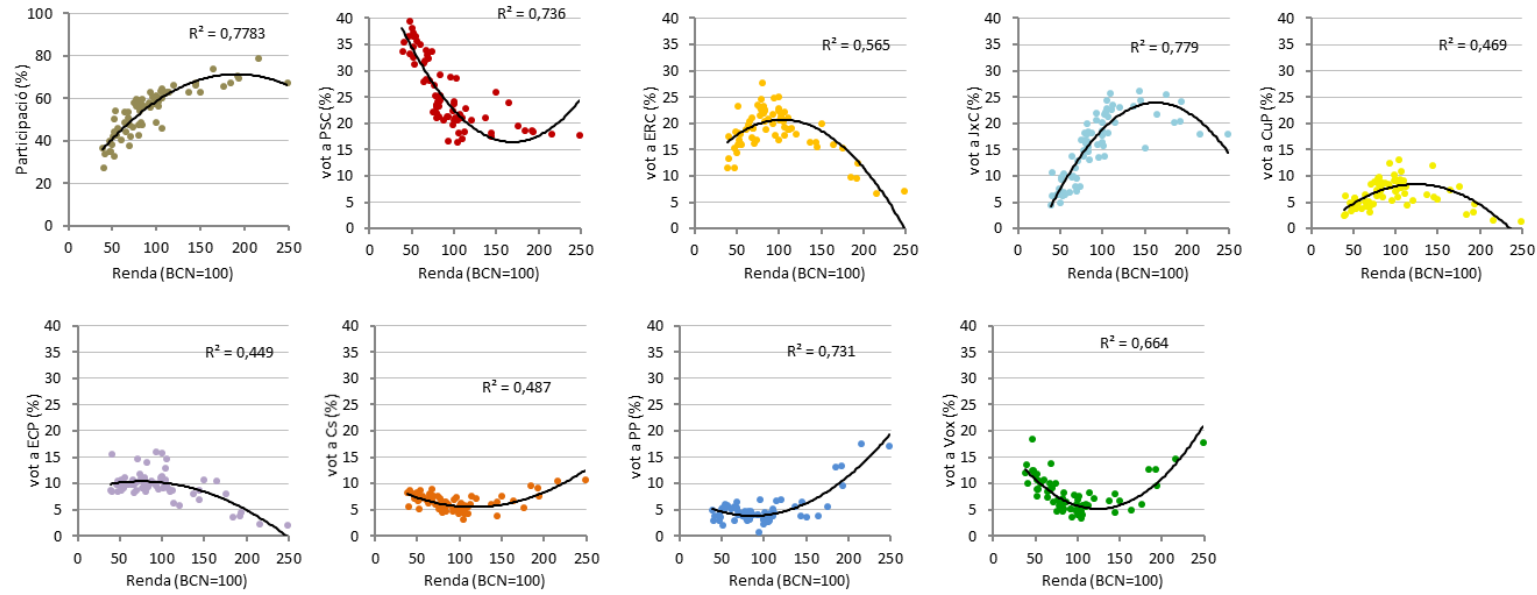
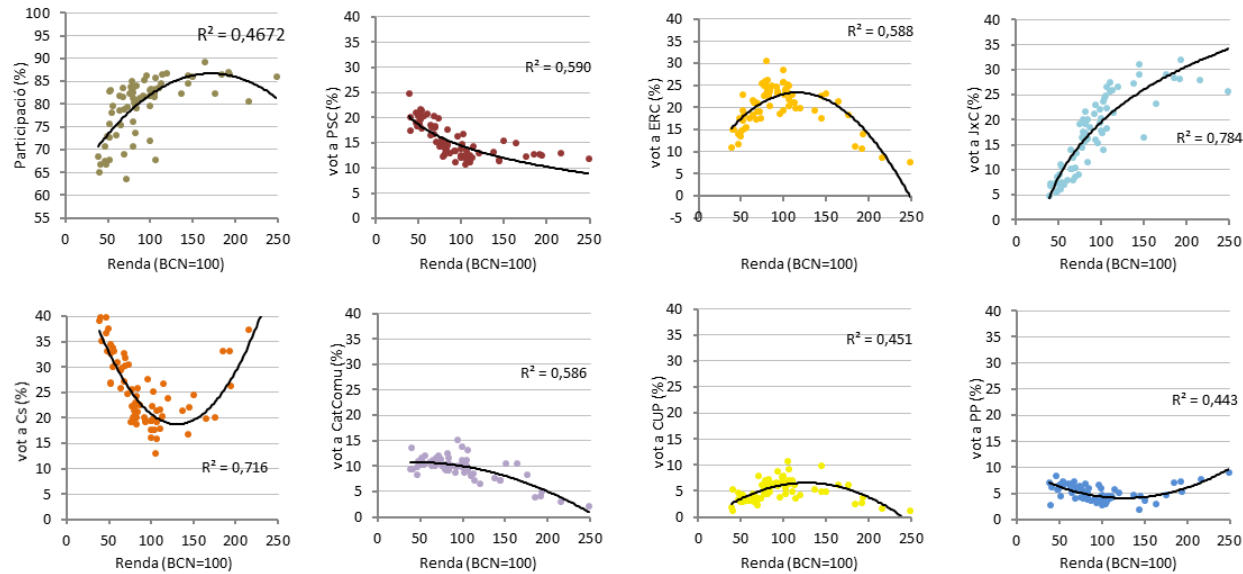

Figura 3. Resultats eleccions als Parlament de Catalunya 2017 i RFDB. Barris de Barcelona (polinòmiques de 2n grau)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades electorals de la Generalitat de Catalunya i Renda Familiar Disponible (2017) de l'Ajuntament de Barcelona.

Figura 4. Resultats Parlament 2021 per seccions censals ciutat de Barcelona i renda (polinòmiques de 2n grau)

*S'ha de tenir en compte que els resultats fan referència a les seccions de l'any 2021, en canvi les dades de renda (2017) fan referència a les seccions censals de l'any 2018, quelcom que pot produir petits desajustos. De moment no es disposa de les capes cartogràfiques de l'any 2021 per poder fer les correccions oportunes.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades electorals de la Generalitat de Catalunya i dades de renda INE.

Figura 5. Resultats Parlament 2021 per seccions censals àrea metropolitana de Barcelona i renda (polinòmiques de 2n grau)

*S'ha de tenir en compte que els resultats fan referència a les seccions de l'any 2021, en canvi les dades de renda (2017) fan referència a les seccions censals de l'any 2018, si bé el nombre total és el mateix per la AMB s'han pogut detectar petits canvis. De moment no es disposa de les capes cartogràfiques de l'any 2021 per poder fer les correccions. A més a més, 21 de les 2.137 seccions de l'AMB de l'any 2021 no s'han pogut relacionar amb les de renda 2018.

Font: Elaboració pròpia a partir de dades electorals de la Generalitat de Catalunya i dades de renda INE.

NOTES FIGURES 2, 3, 4 I 5.

1. En tots els casos, l'eix vertical expressa el percentatge de vot i l'horitzontal la renda. Les dades es corresponen al barris de Barcelona per a les eleccions de 2017 i 2021 (Figures 2 i 3), a les seccions censals de Barcelona per a les eleccions de 2021 (Figura 4) i a les seccions censals de l'àrea metropolitana de Barcelona per a les eleccions de 2021 (Figura 5). Les dades de renda són les de Renda Familiar Disponible Bruta per als barris de Barcelona (Figures 2 i 3) i les dades de renda mediana per unitat de consum de l'INE procedents de l'*Atlas de la Renta de los Hogares*.
2. Les dades evidencien en primer lloc l'estreta relació entre la participació electoral i la renda. Es tracta d'una relació directa, en el sentit que la mitjana de participació dels diversos territoris considerats (barris i seccions censals) tendeix a incrementar-se a mesura que s'incrementa la seva renda mitjana. En l'anàlisi dels resultats de les eleccions al Parlament de 2021 per seccions censals a Barcelona i a l'Àrea Metropolitana aquesta relació resulta especialment significativa (amb un $R^2 = 0.830$ i 0.820 respectivament).
3. Les relacions entre la renda i la propensió al vot envers les diverses forces polítiques resulten menys significatives, sobretot quan es contempen les dades de les seccions censals, les quals reflecteixen una major dispersió. Tanmateix, semblen delinear-se quatre tipus de perfils en relació a la renda.
4. Les preferències de vot cap al PSC i, en menor mesura ECP, semblen mantenir una relació inversa amb la renda del territori, en el sentit que tendeixen que el seu percentatge de vot tendeix a declinar a mesura que la renda augmenta. Els resultats són coherents tant en les eleccions de 2017 com en les de 2021 i tant si s'analitzen en aplegant les dades per barris com per seccions censals, tant per a la ciutat de Barcelona com per a l'AMB. La relació sembla especialment significativa en el cas del PSC.
5. Les preferències de vot envers JxC en canvi semblen mantenir una relació directa amb la renda, de tal manera que el seu percentatge de vot augmenta a mesura que la renda mitjana de les àrees considerades tendeix a incrementar-se. La relació resulta molt evident i significativa en l'anàlisi per barris de Barcelona de les eleccions de 2017 i per seccions censals de Barcelona i de l'AMB corresponent en els comicis de 2021. En l'anàlisi per barris de Barcelona corresponent a aquesta darrera convocatòria la presència d'un major percentatge de vot en els barris de renda més alta no sembla tan clara.
6. En tercer lloc, hi ha un grup de forces polítiques que obtenen el percentatge de vot més elevat en les àrees de renda mitjana i no en les àrees amb nivells de renda extrems (o molt baixos o molt alts). Corresponen a aquest patró ERC i, en menor mesura, la CUP. De nou els resultats són coherents per a tots els territoris i les convocatòries analitzades.
7. Finalment, tres forces polítiques obtenen els seus percentatges de vot més elevats no pas en els barris o seccions censals de renda mitjana, sinó en àrees situades en posicions extremes en l'espectre de la renda. Es tracta de C's, PP i Vox. En el cas de C's aquesta relació resultava particularment clara en els seus resultats dels comicis de 2017 a la ciutat de Barcelona, però sembla haver-se desdibuixat en la convocatòria de 2021. En el cas del PP la relació es manté, potser amb una major propensió a obtenir millors resultats en seccions més benestants en la convocatòria de 2021. Finalment, Vox obté també els seus millors percentatges de vot en seccions i barris de renda extrema, és a dir, o molt baixa o molt elevada.
8. Les dades expressades s'han d'analitzar amb cautela per no caure en errors d'apreciació sobre la relació entre renda i preferències electorals. El fet d'obtenir els millors percentatges de vot en determinades àrees no implica necessàriament que el vot majoritari de cada força política es correspongui a la renda mitjana d'aquestes àrees. A més del problema evident de la fal·làcia ecològica, cal tenir especialment en compte aquí el diferencial de participació electoral entre les àrees de renda baixa i de renda alta. Així, per exemple, una força política que, en termes relatius, obtingués percentatges elevats de vot en seccions de renda baixa i alta simultàniament, en termes absoluts podria rebre els seus suport sobretot de les seccions de renda alta per raó que aquestes solen presentar una major participació electoral.